

Valtiovarainministeriö

Viite: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Valtioministeriö on pyytänyt 20.8.2018 Lausuntopalvelu.fi:ssä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lausuntonaan Liikennevirasto toteaa ehdotuksen olevan lähtökohtaisesti kannatettava.

Yksityiskohtaisemmin Liikennevirasto katsoo, että:

1. Arvio lukuun 1 Johdanto

Ei huomautettavaa.

2. Arvio lukuun 2 Nykytila

Nykyinen sääntely on hajanaista, osin ristiriitaista ja vajaata, joten uudistamiselle on tarvetta.

3. Arvio lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Lain tarkoitus ja tavoitteet ovat hyviä: tiedon laatu ja ajantasaisuus paranevat, päällekkäistä sääntelyä puretaan, viranomaisten ei tarvitsisi erikseen asettaa toisilleen erilaisia tietoturva vaatimuksia jne. Vastuita on myös selkiytetty.

Tiedonhallinnan elinkaarimalli on ajatuksena hyvä. Arkistointi tulee näin tiedonhallinnan kokonaisuuden osaksi, eikä sitä nähdä enää erillisenä ja ylimääräisenä tehtävänä.

Laki antaa mahdollisuuden viranomaisrajojen yli menevien prosessien tiedonhallinnan järjestämiselle, mikä on hyvä ja tarpeellista.

4. Arvio lukuun 4 Esityksen vaikutukset

Ei huomautettavaa.

5. 5-13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuihin 1-9 ja pykälien yksityiskohtaiset perustelut

Arkisto ja arkistointi terminä olisi hyvä määritellä. Esitysluonnoksessa on määritelty arkistointi aineiston siirtämisenä arkistoon kulttuuriperinnön säilyttämistä, tieteellistä ja historiallista tutkimusta varten, mutta ei sitä, mitä vaaditaan, että säilytyspaikka kelpaa arkistoksi eli pitkäaikaissäilyminen voidaan taata.

Laki olisi yleislaki eli siinä annetaan reunaehdot ja -vaatimukset, mutta mahdollistetaan käytännön toteuttaminen viranomaiselle tarkoituksenmukaisella tavalla, mikä siirtää tiedonhallintaa "ylimääräisestä rasiitteesta" kohti todellista toiminnan tukea. Lähtökohtaisesti tämä on kannatettavaa, vaikka jonkinasteinen ohjauksen tarve voi kuitenkin olla velvoitteiden käytäntöön viemiseksi.

Kansallisarkiston rooli jää lakitekstissä hieman epäselväksi, mutta perusteluissa sitä on avattu kyllä enemmän. Kansallisarkisto vastaisi ainakin metatietopalvelusta, josta löytyisi kaikki julkishallinnon arkistoidun aineiston metatiedot (eli ilmeisesti AHAA-palvelu). Metatietopalvelun keskittäminen on hyvä asia. Sähköinen arkistointi jäisi viranomaisille niin, että Kansallisarkisto voi tarjota arkistolle mallin, joka olisi kopioitavissa viranomaisen arkistointiin, mutta aineistoja ei enää siirrettäisi yhteen paikkaan. Aineistoja voitaisiin ilmeisesti kuitenkin joissain tapauksissa siirtää myös Kansallisarkistoon. Myönteistä on, että julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunnan tulisi ottaa huomioon viranomaisen resurssit päättäessään säilytyspaikoista.

Paperiarkistoihin lakiehdotus ei ota kantaa, joten niiden osalta viranomaisten käytännöt pysynevät epäyhtenäisinä.

6. Vaikutusten arviointi

Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta on ajatuksena hyvä ja oikean suuntainen. Lautakunta ottaisi huomioon tiedonhallintayksiköiden tilanteen päätöksiä tehdessään eli tiedonhallintalautakunta suhteuttaa elinkaaripäätöksen vaikutukset tiedonhallintayksikön voimavaroihin.

6.1 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

Tiedonhallintayksiköiden laadittavaksi tulisi siis tiedonhallintamalli. Tiedonhallintamalliin kuuluisivat kuvaukset tiedonhallintayksikön

toimintaprosesseista, tietovarainnoista, tietoaineistoista, tietojärjestelmistä ja tietoturvajärjestelyistä. Laissa ei säädettäisi, millä menetelyllä tai muodossa kuvaukset tuotettaisiin. Ne jäisivät tiedonhallintayksikköjen harkintaan. Tähän tiedonhallintayksiköt tarvitsevat ohjausta ja yhtenäisiä malleja ja tiedonhallintayksiköissä tietojohtamista. Tiedonhallintayksiköille tulisi velvoite julkaista ja pitää yllä tietoverkossa tiedonhallintamalliin perustuvaa kuvausta (tiedonhallintakartta). Sen ajatuksena on parantaa kansalaisten mahdollisuutta saada tietoa lain tarkoittamien tiedonhallintayksiköiden palveluista ja toiminnasta sekä niissä käsiteltävistä tiedoista. Tiedonhallintakartan perusteella jokainen voisi tehdä muun muassa tietopyyntöjä viranomaisen asiakirjoista. Jotta tietopyyntöjä pystyisi tekemään pitää kuvauksen olla melko yksityiskohtainen. Kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksien edistämiseksi ehdotukseen on lisätty vaatimus tiedonhallintayksiköille hallita myös muita kuin asiakirjallisia tietoja siten (palvelujen tiedonhallinta), että tiedot olisi haettavissa vaivattomasti asiakkaan yksilöintitietojen, asiointitunnuksen, palvelutapahtumatunnuksen tai muun vastaavan yksilöintitunnuksen avulla. Rekisterien saattaminen vaaditulle tasolle tulee vaatimaan resursseja ja viemään aikaa.

Hallinnon asiakkaiden tiedonsaantioikeuksien mukaisten tietoaineistojen edelleen käytön ja hyödynnettävyyden parantamiseksi ehdotus sisältää velvoitteen tiedonhallintayksiköille huolehtia tietoaineistojen saatavuudesta koneluettavassa ja saavutettavassa muodossa jossa tietoaineistot ovat muutettavissa vaatimuksen mukaiseksi (esim. anonymisointi). Tämä vaatii järjestelmäkehitystä, paljon työtä ja sen vuoksi myös pitkäköö siirtymäaikaa.

Lakiehdotuksessa on viranomaisille ehdotettu kielto olla vaatimatta hallinnon asiakasta toimittamaan asiankäsittelyä varten todistuksia tai otteita, jos viranomaisella olisi oikeus tietojen saantiin toiselta viranomaiselta ajantasaisesti teknisten rajapintojen tai katseluyhteyden avulla. Tämä on tärkeä tavoite, mutta vaatii viranomaisten välisiä yhteisiä järjestelmäkehitys-/integraatiohankkeita ja tavoitteen toteutuminen tulee siksi viemään aikaa.

6.2 Tietoturvallisuus:

Tietoturvaan liittyvät parannusehdotukset ovat oikeansuuntaiset. On hyvä, että monimutkaisesta tietojen suojaustasoluokituksesta luovutaan.

6.3 Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

27.9.2018

Julkinen

Ehdotuksessa tarkennettaisiin viranomaiselle saapuneen tai viranomaisen laatiman asian yksilöinnissä käytettäviä tietoja ja säädettäisiin uutena asiana myös asian yksilöinnissä käytettävien metatietojen ydinsisällöstä. Ehdotuksella tarkennettaisiin myös asiarekisteriä ja asiakirjojen kirjaamista sekä asiarekistereistä esitettäviä tietoja koskevia velvoitteita. Tämä on kannatettava asia.

6.4 Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

On kannatettavaa, että tietojen luovutusta ohjataan teknisten rajapintojen muotoon. Tässä tulisi kuitenkin huomioida, että rajapintojen tekninen yhteensopivuusvaatimus edellyttää rajapintojen standardointia ja tietojärjestelmien kehittämistä.

6.5 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

Metatiedoista säätäminen erillisellä asetuksella on hyvä asia ja palvelee tiedonhallintayksiköiden yhtenäisyyttä.

Johtaja

Laura Kuistio

Lakimies

Maija TurunenJAKELU
TIEDOKSILausuntopalvelu.fi
kirjaamo@liikennevirasto.fi